

Międzynarodowy Tydzień Archiwów. Czym są archiwa?

Trudno sobie wyobrazić, że archiwa są niemal tak stare jak sam człowiek. Towarzyszą mu od chwili, gdy nauczył się handlować, gdy pojął mechanizmy zawieranych transakcji, a przy okazji zrozumiał, czym jest wartość materialna, honor i uczciwość. Zrozumiał też, że nie zawsze muszą one iść w parze, a pamięć, także świadków transakcji czy porozumień, bywa często zawodna, zwłaszcza wobec argumentu siły czy siły argumentu.

Okoliczności te sprawiły, że zaczął on zabiegać, by pamięć o dokonanych transakcjach czy zawartych umowach i porozumieniach przetrwała nie tylko w tradycji ustnej, lecz w postaci znacznie trwalszej, do której zawsze można sięgnąć w razie wątpliwości. Tu z pomocą przyszła mu umiejętność pisanie oraz materiał pisarski, różny w różnych epokach. I tak zaczęły powstawać pierwsze zapisy - w kamieniu, na glinianych tabliczkach, na papirusie, liściach palmowych, jedwabiu, korze brzozy, pergaminie - dokumentujące konkretne wydarzenia czy dokonane czynności. Z czasem przybywało ich coraz więcej, zajmowały też coraz więcej miejsca. Ze względów praktycznych (z powodu zapisów) gromadzono je najczęściej w pobliżu siedziby lokalnej instytucji kościelnej lub samego władcy...i w ten sposób powstały pierwsze archiwa.

Archiwa przez tysiąclecia pełniły rolę służebną, wyłącznie użytkową, często praktyczną, przypominając swoim władcom o stanie sojuszy, przyjętych zobowiązaniach czy finansach państwa. Służyły im zawsze i wszędzie - zwyczaj wożenia przez nich archiwów znany był zarówno w starożytności, średniowieczu, jak i w czasach nowożytnych. W archiwaliach dostrzegali oni jednak wyłącznie treści pomocne do sprawowania władzy, a nie wartościowe historyczne dokumenty, które należy zachować dla potomnych. W XVI w. pojawiło się wprawdzie dążenie do utworzenia w poszczególnych państwach archiwów centralnych, jednakże nie zmieniło to dotychczasowego stosunku współczesnych do archiwum, jako miejsca służącego przede wszystkim gromadzeniu dokumentów.

Sytuacja zmieniła się radykalnie w XVIII w. Zmianom sprzyjało powstanie wielkich archiwów centralnych oraz towarzyszący temu procesowi rozwój prac nad ich porządkowaniem z jednej strony, z drugiej zaś Wielka Rewolucja Francuska. Jej dziełem było powołanie do życia instytucji Archiwum Narodowego Francji oraz sieci archiwów prowincjonalnych w departamentach i gminach francuskich, a przede wszystkim udostępnienie ich zasobów wszystkim obywatelom na podstawie dekretu z 25 czerwca 1794 r. Przemiany te nie pozostały bez wpływu na ustawodawstwo archiwalne innych krajów w XIX stuleciu. Były one jak na owe czasy rewolucyjne - archiwum przestało być li tylko przedmiotem niezbędnym panującemu do bieżących działań, a stało się *de facto* podmiotem odpowiedzialnym za gromadzenie, przechowywanie, opracowywanie i udostępnianie obywatelom swojego zasobu.

W ten sposób ukształtowały się podstawowe zadania archiwum, które instytucja ta realizuje po dzień dzisiejszy. Czyni to naturalnie inaczej niż jej poprzedniczka sprzed ponad dwustu lat, gdyż inne są realia, narzędzia oraz oczekiwania za strony rządzących i rządzonych, inny jest też poziom doświadczeń, wiedzy i świadomości społeczeństwa. Zmieniło się również postrzeganie samych archiwów. Niemniej jednak jest coś, co łączy oba archiwa - to sprzed ponad dwustu lat i współczesne, znane nam. Są to przemiany, które dokonały się ponad 200 lat temu i które dokonują się dzisiaj. Te współczesne, będące konsekwencją zmian ustrojowych oraz rewolucji technologicznej, dotyczą wszystkich dziedzin związanych z funkcjonowaniem archiwum - od ustawodawstwa, przez metodykę archiwalną, po kadre archiwistów. Jednakże po raz pierwszy dotyczą one w równym stopniu sfery materialnej i niematerialnej archiwów, stawiając przed nimi i archiwistami nowe wyzwania.

Z okazji Międzynarodowego Dnia Archiwów, który przypada na 9 czerwca, Archiwum Państwowe w Warszawie

zaprasza do świętowania tegorocznych obchodów i zapoznania się z zamieszczonymi na naszej stronie internetowej prezentacjami, wystawami oraz konkursami. Jak co roku nie zapominamy również o naszych najmłodszych i zachęcamy do wzięcia udziału w akcji "Pokoloruj syrenkę", której historyczne wyobrażenia można znaleźć w plikach do pobrania. Tam też zamieściliśmy historyczne wizerunki syrenki wraz z komentarzem oraz informacją o nazwie zespołów (zbiorów) oraz archiwów, z których pochodzą, a także legendę autorstwa A. Oppmana z książki *Legendy Warszawskie*.

Ze względu na przypadający w br. jubileusz naszego łowickiego oddziału, Archiwum Państwowe w Warszawie zaprasza również do lektury artykułu autorstwa Marka Wojtyłaka, pt. *70 lat archiwum w Łowiczu*.